

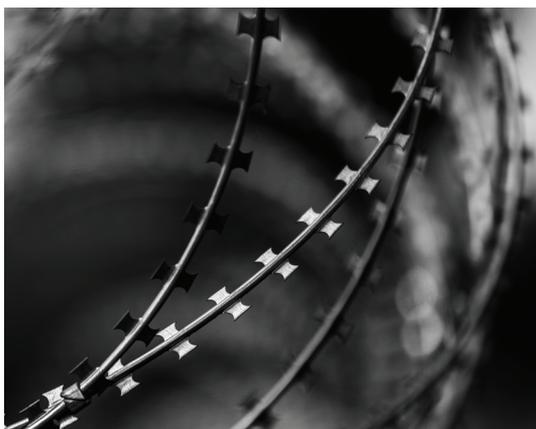
โซนสีเทา ในพื้นที่สีแดง: ภาพสะท้อนจากเวตปลดปล่อย บริเวณชุมชนเชิงเขาบรรทัดในยุคสงครามเย็น¹

ปริญญา นวลเป็ย

1. บทนำ

บทความนี้นำเสนอปรากฏการณ์ของความขัดแย้งระหว่างฝ่ายอำนาจรัฐและฝ่ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนเชิงเขาบรรทัด ซึ่งเรียกอย่างเป็นทางการว่า “เทือกเขานครศรีธรรมราช” ที่แบ่งกันภาคใต้ ออกเป็นสองฝั่งคาบสมุทร และในทางพื้นที่การปกครองถือว่าเป็นเทือกเขาที่ผ่านหลายจังหวัดตั้งแต่สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา โดยผู้เขียนได้หยิบยกความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในยุคสงครามเย็น ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2500 ถึงต้นทศวรรษ 2530 ซึ่งลัทธิคอมมิวนิสต์มีอิทธิพลอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคใต้ โดยจะเน้นกล่าวถึงชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ซึ่งเกิดการใช้ความรุนแรงโดยรัฐจนเป็นเงื่อนโซ่ให้มีการต่อสู้กับฝ่ายอำนาจรัฐยาวนานที่สุดแห่งหนึ่ง

ในยุคสงครามเย็น หน่วยงานด้านความมั่นคงได้แบ่งพื้นที่ต่าง ๆ ออกตามระดับความเข้มข้นของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และแทนค่าพื้นที่ดังกล่าวด้วยรหัสสีเริ่มจาก “พื้นที่สีเขียว” ซึ่งไม่มีการเคลื่อนไหวของ “ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์หรือ ผกค.” ถัดมาคือ “พื้นที่สีเหลือง” แสดงว่ามีการแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ และ “พื้นที่สีแดง” หมายถึงพื้นที่ที่มีการจัดตั้งโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างเข้มข้น (ในบางครั้งอาจใช้รหัส “พื้นที่สีชมพู” ทดแทนพื้นที่สีแดงบ้างด้วยเหตุผลทางการเมือง) โดยฝ่ายอำนาจรัฐประกาศให้พื้นที่ของชุมชนเชิงเขาบรรทัดอยู่ในระดับพื้นที่สีแดง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ปรับใช้มโนทัศน์ “พื้นที่สีเทา” (Gray zone) ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแทนรหัสสีที่รัฐเคยกำหนดไว้ ซึ่งมีนัยที่พื้นที่สีเทามีความหมายของพื้นที่ระหว่างคู่ตรงข้ามสองขั้วขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจที่เป็นทางการของรัฐและอำนาจเชิงอิทธิพลของกลุ่มนอกรัฐหมายต่าง ๆ แต่ยากที่จะจำแนกได้อย่างชัดเจนว่าพื้นที่นั้นอยู่ในอำนาจฝ่ายใดอย่างแน่นอนได้ จนกลายเป็นภาวะคลุมเครือจากการผสมปนเปของอำนาจหลากหลายแหล่งที่มา จนก่อให้เกิดภาวะอนาธิปไตยที่ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถผูกขาดการใช้อำนาจแต่เพียงฝ่ายเดียวได้ (Auyero, 2007)

พื้นที่สีเทาจึงเป็นภาวะคลุมเครือของสถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอน เนื่องจากสีเทาเป็นส่วนผสมระหว่างสีขาวและสีดำ เช่นเดียวกับการผสมปนเปความสูงและดิบ การเปิดเผยและการปิดบังอำพราง ฯลฯ พื้นที่สีเทาจึงสะท้อนภาวะสับสนอลหม่านและอาจนำมาซึ่งความรุนแรงในมิติต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมุมมองเกี่ยวกับความขัดแย้งในพื้นที่สีเทา (Gray zone conflict) ที่ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าพื้นที่นั้นอยู่ในภาวะแห่งสันติภาพหรือสงคราม และนักการทหารยอมรับกันว่าเป็นพื้นที่ของความขัดแย้งที่ซับซ้อน ต่างฝ่ายต้องควบคุมสถานการณ์ด้วยกองกำลังติดอาวุธและอาจมีเหตุจำเป็นให้ต้องใช้ความรุนแรงต่อกันได้ (Lovelace, 2016)

ภายใต้มโนทัศน์ดังกล่าวบทความนี้จะแสดงให้เห็นรูปแบบและเนื้อหาของพื้นที่สีเทาในเขตปลดปล่อยในชุมชนเชิงเขาบรรทัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณจังหวัดพัทลุงทั้งก่อนหน้าและในยุคสงครามเย็น และวิเคราะห์ว่าทำไมเงื่อนไขเกี่ยวกับพื้นที่สีเทาจึงนำมาซึ่งความรุนแรงในยุคสงครามเย็น รวมทั้งอธิบายว่าภาวะดังกล่าวคลี่คลายลงได้ด้วยเหตุผลใดบ้าง

2. กำเนิดพื้นที่สีเทาของอำนาจรัฐในชุมชนเชิงเขาบรรทัด

มโนทัศน์เรื่องภาวะอนาธิปไตยและชุมชนอิสระถือเป็นชุดคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในบริเวณพื้นที่ที่เทือกเขาสูงกับรัฐสมัยจารีตที่แพร่หลายในการศึกษาทางวิชาการจำนวนหนึ่ง เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคมบนเทือกเขาสูงในพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดย James C. Scott² และการอธิบายความเป็นมาของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในมุมมองของ “ไพร่หนีนาย”

แม้ว่าในทางกฎหมายนั้นการบริหารตำบลและหมู่บ้านต่างๆ
ขึ้นอยู่กับฝ่ายปกครองระดับอำเภออย่างใกล้ชิด
แต่อำนาจทางการเมืองของรัฐไม่ได้เข้ามาบีบบก
ต่อชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชน
ที่อยู่ห่างไกลออกไปก็อำนาจรัฐสามารถเข้าถึงตำบลและหมู่บ้าน
ได้เพียงแต่ในนามและกลับตาลปัตร

โดยพรพิไล เลิศวิชา³ อย่างไรก็ตาม มโนทัศน์พื้นที่
สี่เทามีความแตกต่างจากภาวะอนาธิปไตยและ
ชุมชนอิสระในประการสำคัญคือ พื้นที่สี่เทาเป็น
ภาวะที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทย
สมัยใหม่กับชุมชนบางแห่ง สืบเนื่องจากสาระสำคัญ
ของรัฐสมัยใหม่คือการที่รัฐมีอำนาจผูกขาดการใช้
ความรุนแรง (Weber, 2004) ผู้เขียนมีข้อเสนอว่า
รัฐไทยสมัยใหม่ไม่ได้มีอำนาจในลักษณะดังกล่าว
เหนือชุมชนเชิงเขาบรรทัดตั้งก่อนหน้าและในยุค
สงครามเย็น

กล่าวได้ว่า รัฐไทยสมัยจารีตนิยมแบ่งการปกครอง
ภายในเมืองต่างๆ ออกเป็นอำเภอ (แขวง) ซึ่งอาจแบ่ง
ออกเป็นตำบลและหมู่บ้าน (บ้าน) โดยวิธีการปกครอง
เช่นนี้แบ่งตามจำนวนคน เช่น ตำบลจะถูกปกครอง
โดยกำนันหรือ “พัน” ซึ่งหมายถึงจำนวนคนในสังกัด
แต่วิธีการปกครองของบางเมืองอาจแตกต่างออกไป
เช่นเมืองพัทลุงจะมีการแบ่งเมืองออกเป็นอำเภอ
ต่างๆ เท่านั้น (เดช บุนนาค, 2548)

ดังมีรายละเอียดตาม “พงศาวดารเมืองพัทลุง”
ของหลวงศรีวรวัตติ (พิณ จันทโรจวงศ์) ความว่า
“วิธีปกครองท้องที่ แบ่งออกเป็นตำบลน้อยบ้างใหญ่
บ้างแล้วแต่ภูมิท้องที่จะสะดวก เรียกว่าอำเภอ 1 มี
หลวง ขุน หมื่น เปนนายตำบลเรียกว่าหัวเมือง ๗

เจ้าเมืองเลือกตั้งแต่งตั้งตามที่ชอบด้วยภูมิที่นายตำบล
หรือหัวเมืองมีอำนาจชำระความได้ทุนทรัพย์เบียดต่ำ
แสนนอกกว่านั้นถ้าคู่ความยินยอมก็เปรียบเทียบ
ได้ เว้นแต่ความนครบาลนายตำบลมีหน้าที่สำคัญ
อย่างหนึ่ง ต้องระวังรักษาการใจผู้ร้ายโดยกวัดข้น
กับการทำมาหากินของพลเมือง” (ศรีวรวัตติ, หลวง,
2497)

ในช่วงทศวรรษ 2430 ศูนย์กลางอำนาจรัฐไทย
ที่กรุงเทพฯ ได้เริ่มต้นกระบวนการสร้างรัฐสมัยใหม่
ที่เรียกว่า “รัฐชาติ” (Nation-state) โดยการจักระบบ
การบริหารราชการส่วนกลาง และพยายามจัดระเบียบ
ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางอำนาจรัฐกับท้องถิ่น
เสียใหม่ โดยการลดอำนาจจัดการตนเองของท้องถิ่น
และรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางที่กรุงเทพฯ ผ่าน

ระบบการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลที่อยู่ใน บังคับของกระทรวงมหาดไทย สำหรับมณฑล นครศรีธรรมราชได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2439 โดยการ ผนวกเอาหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออกคือเมือง นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา (ศรีวิวัตติ, หลวง, 2497, น. 48)

นับตั้งแต่เริ่มมีรัฐไทยสมัยใหม่ถึงต้นยุค สงครามเย็น กลไกทางการปกครองยังมีข้อจำกัด อย่างมากในการใช้อำนาจลักษณะดังกล่าวได้ แม้ว่า ระบบการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลจะส่งเสริม ให้มีการจัดการปกครองภายในมณฑลโดยแบ่งพื้นที่ เป็นเมือง อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน โดยจัดระเบียบ บริหารเมืองและอำเภอให้เป็นระบบราชการสมัยใหม่ และจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้านให้เป็นการปกครอง ท้องที่ (เดช บุญนาค, 2548, น. 138) ซึ่งอำนาจของรัฐ ไทยสมัยใหม่ไม่ได้เข้าถึงชุมชนเหล่านี้อย่างเบ็ดเสร็จ ในบางพื้นที่อาจทำได้ด้วยการเข้าไปจัดระเบียบ ตำบลและหมู่บ้านที่มีอยู่เดิมให้เป็นไปแนวทางที่ กำหนด และในบางพื้นที่ก็จำเป็นต้องจัดตั้งตำบล และหมู่บ้านขึ้นใหม่ (เช่นในเมืองพัทลุง)

หลักการของวิธีการปกครองใหม่นี้เป็นไปตาม เหตุผลที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพให้ไว้

ว่า “ฉันต้องการให้ราษฎรอยู่ภายใต้ผู้ใหญ่บ้านใน เขตที่ดินอยู่ และผู้ใหญ่บ้านหลาย ๆ คนก็ไปขึ้นกับ กำนันหนึ่งคน...ถ้าเราสามารถมีรากฐานการปกครอง เช่นนี้ได้ เราก็จะสามารถระดมราษฎรได้ สามารถ สอบสวนการทำความผิด และกล่าวโดยทั่วไป จะ สามารถปกครองราษฎรได้ง่ายกว่าแต่ก่อน” (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ถึง พระยาประสิทธิ์ ศัลการ อ่างถึงใน เดช บุญนาค, 2548, น. 136)

แม้ว่าในทางกฎหมายนั้นการบริหารตำบลและ หมู่บ้านต่าง ๆ ขึ้นต่อฝ่ายปกครองระดับอำเภออย่าง ใกล้ชิด แต่อำนาจทางการปกครองของรัฐไม่ได้เข้า มามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไปที่ อำนาจรัฐสามารถเข้าถึงตำบลและหมู่บ้านได้เพียง แต่ในนามและกลับตาลปัตร เนื่องจากในทางปฏิบัติ แล้วการสถาปนาอำนาจรัฐขึ้นในชุมชนที่ห่างไกล เช่น ชุมชนเชิงเขาบรรทัด จำเป็นต้องอาศัยเครือข่าย อำนาจเดิมของชุมชน หน่วยงานทางปกครองใน ระบบราชการระดับล่างสุดคือ อำเภอ จึงมักทำได้ เพียงการรับรองผู้นำในเครือข่ายอำนาจของชุมชน ให้เป็นทางการ (พระครูแดง เกตุปริโส, การสื่อสาร ส่วนบุคคล, 7 มีนาคม 2545)⁴

ที่มา <https://blogazine.pub/blogs/dulyapak/post/5819>

เมื่อพิจารณาจากบริบทของชุมชนเชิงเขา บรรทัดในจังหวัดพัทลุงจะเห็นได้ว่าอำนาจรัฐในชุมชนเป็นไปอย่างคลุมเครือ ขณะที่ฝ่ายอำนาจรัฐยังต้องอาศัยเครือข่ายอำนาจของชุมชนในการจัดการปัญหาทางการปกครองอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น การลดปัญหาโจรผู้ร้ายที่มีอยู่เนือง ๆ ได้มากน้อยขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของเครือข่ายอำนาจชุมชนที่มีกำนันเป็นผู้นำ

3. ความขัดแย้งในพื้นที่สี่เขา: ความรุนแรงในเขตปลดปล่อยบริเวณชุมชนเชิงเขาบรรทัด

นับตั้งแต่ปี 2504 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) จัดตั้งหน่วยจรรยาธิในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นอย่างชัดเจนแล้วและมีการเคลื่อนไหวปลุกระดมมวลชนด้วยประเด็นความคับข้องใจของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกทอดทิ้งจากรัฐบาลทั้งในด้านสาธารณสุขและการศึกษา คนหนุ่มสาวในพื้นที่ซึ่งเข้าร่วมกับพคท. ถูกส่งไปเรียนทฤษฎีและฝึกการทหารก่อนถูกส่งกลับมาเคลื่อนไหวในพื้นที่ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ “เสียงปืนแตก” ซึ่งหมายถึงการเริ่มต้นการต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างเป็นทางการของ พคท. เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2508 ซึ่งรายงานหมายเลข 52/66 ของสำนักข่าวกรองกลาง (CIA) ของสหรัฐอเมริกาที่จัดทำขึ้นเมื่อปี 2509 ระบุว่าจังหวัดในภาคใต้ตอนกลางได้มีการจัดตั้งของขบวนการคอมมิวนิสต์ที่เข้มแข็ง โดยเคลื่อนไหวปลุกระดมมวลชน มีการหาสมาชิกและมีการฝึกทางทหารแต่ยังหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธหรือการก่อการร้าย (Central Intelligence Agency, 1966)

ในช่วงปี 2505 ก่อนที่ปฏิบัติการของฝ่ายคอมมิวนิสต์จะถูกขับเคลื่อนในชุมชนเชิงเขาบรรทัด

แนวคิดฝ่ายคอมมิวนิสต์เผยแพร่เข้าสู่ชุมชนชาวนาของจังหวัดพัทลุง จากการเคลื่อนไหวแบบลับในการจัดตั้งมวลชนของสมาชิก พคท. เชื้อสายจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการจัดตั้งที่ได้ผลในพื้นที่บ้านเขาเจ็ยก (ตำบลเขาเจ็ยก อำเภอเมือง) และบ้านสังแกระ (ตำบลปาพะยอม อำเภอควนขนุนในขณะนั้น) ต่อมากลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งจากเขาเจ็ยกจึงขยาย “เขตงาน” ออกไปในพื้นที่ตำบลตะพาน (อำเภอควนขนุนในขณะนั้น) ในเขตชุมชนเชิงเทือกเขาบรรทัด ซึ่งกำลังเป็นพื้นที่บุกเบิกที่ดินทำกินใหม่ทำให้สามารถใช้พื้นที่นี้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ ตลอดจนเป็นพื้นที่เตรียมการ วางแผน สะสมกำลัง และแสวงหาโอกาสเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองและต่อสู้ทางอาวุธ (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภรรยาบรรทัด, 2554, น. 69)

พื้นที่ตำบลตะพานเป็นหนึ่งในเขตปลดปล่อยในเวลาต่อมา โดยขึ้นตรงกับ “ค่ายเขาแก้ว” ซึ่งเป็นฐานที่มั่นสำคัญในเขตเขาบรรทัดฝั่งพัทลุง (เขตกลาง หรือ 09) โดยมีเส้นทางตัดเชื่อมผ่านเทือกเขาบรรทัดไปสู่เขตอำเภอเมือง จังหวัดตรัง ค่ายแห่งนี้ยังเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญกับฐานที่มั่นแห่งอื่น ๆ

ในแนวเขาวรรทัด ได้แก่ “เขตเหนือ” (หรือ 07) ในพื้นที่บ้านวังหอนอำเภอชะอวดจังหวัดนครศรีธรรมราช และบ้านโนเตา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ลงมาถึงบ้านสังกระะ ตำบลปาพะยอม จังหวัดพัทลุง นอกจากนี้ยังเชื่อมต่อกับเขตงานในพื้นที่ตำบลบ้านนา (เขตใต้ หรือ 08) (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภุภรรทัด, 2554, น. 79) และตำบลกงหรา (อำเภอเมืองจังหวัดพัทลุงในขณะนั้น) นอกจากนี้ยังเชื่อมต่อกับฐานที่มั่นใหญ่ในเขตสามจังหวัดคือ พัทลุง ตรัง และสตูล โดยมีฐานที่มั่นสำคัญและมั่นคงที่สุดของเขตสามจังหวัดดังกล่าวที่อยู่ในพื้นที่บ้านตระ (อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง) ซึ่งเป็นเขตป่าเขารอยต่อของทั้งสามจังหวัดข้างต้น

ในปี 2507 เกิดเหตุการณ์ “เสียงปืนแตก” ที่ พคท. ไม่รับรองอย่างเป็นทางการขึ้นที่บ้านควนปลง หมู่บ้านชานาใกล้บ้านเขาเจ็ยกและตัวเมืองพัทลุง เมื่อกลุ่มสหายและแนวร่วมต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ ตำรวจเป็นเหตุให้แนวร่วมฝ่ายสหายถูกยิงเสียชีวิต 1 คน และตำรวจถูกยิงเสียชีวิต 1 นาย (ส.ต.อ.ถาวร) และบาดเจ็บ 1 นาย (ผู้หมวดเสรี) (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภุภรรทัด, 2554, น. 86) สถานการณ์นี้มีส่วนผลักดันให้พื้นที่จังหวัดพัทลุงเป็นหนึ่งในเป้าหมายในการระดมกำลังปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ดำเนินการอย่าง

กว้างขวางทั่วประเทศในช่วงปี 2508 และ 2509 สำหรับจังหวัดพัทลุงมีการใช้กำลังทหาร 5 กองพัน และใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมากเข้าตรวจค้นค่ายพักที่เขาแก้วและวังหอน โดยไม่มีการต่อต้านจากกองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่ขาดแคลนทั้งอาวุธและอาหารประทังชีพ

ในขณะที่รัฐบาลเดินหน้าปราบปรามด้วยความรุนแรง พคท. ก็สะสมกำลังรอคอยโอกาสลุกขึ้นสู้ในภาคชนบทตามยุทธศาสตร์ช่วงชิงอำนาจรัฐแบบ “ป่าล้อมเมือง” จนกระทั่งปี 2512 พคท. มีมติจัดตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.) เพื่อเข้าสู่สงครามประชาชนเต็มรูปแบบตามแนวทางลัทธิเหมา ในเวลานี้ กองกำลัง ทปท. ในชุมชนเชิงเขาบรรทัดเริ่มเป็นรูปร่าง “ฝ่ายคอมมิวนิสต์กลับขยายมวลชนในเขตชุมชนเชิงเทือกเขาบรรทัดได้มากขึ้นเรื่อย ๆ โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัยความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมที่ยึดมั่นอยู่ในสังคมเครือญาติของชุมชน ซึ่งโยงใยไปถึงความสัมพันธ์ในแบบ ‘เกลอ’ และ ‘ตอง’ ทำให้การ ‘จัดตั้ง’ สามารถขยายออกไปได้อย่างน่าพอใจ และด้วยการแสดงออกที่เป็นมิตรกับชาวบ้าน มีการพูดจาที่ดี ให้การช่วยเหลือแรงงาน รวมทั้งการใช้นโยบายปราบโจรที่ก่อความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านอย่างเด็ดขาด” (ปริญา นวลเปียน, 2550)

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของ พคท. มีปัจจัยที่สำคัญพอสรุปได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในชุมชนที่เครือข่ายอำนาจชุมชนที่เข้มแข็ง และชาวบ้านให้การยอมรับการเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่มีการจัดตั้งที่ดีมีผู้เข้าร่วมหลากหลายกลุ่มและ ผู้ปฏิบัติงานมีระเบียบวินัยดีเยี่ยม ทำให้ผู้นำชุมชนบางคนให้การสนับสนุนอย่างลับ ๆ ไปด้วย เช่น กำนันจวบ เพชรโชติ ผู้สืบทอดตำแหน่งกำนันตำบล

อย่างไรก็ตาม การเลื่อนหายไปองพื้นที่สีเทา
มีสาเหตุมาจากการพ่ายแพ้ของ พคท. ที่มีคำสั่งมาตั้งแต่ในช่วงกลางปี 2522
เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่พลิกผัน
อันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในเป็นหลัก นั่นคือความขัดแย้งภายในขบวนการ
ปฏิวัติสากล ผนวกกับความขัดแย้งภายใน พคท.
และความขัดแย้งภายในขบวนการคอมมิวนิสต์ภาคใต้

งหราชอาณาจักรตระกูลติดต่อกันมาเป็นรุ่นที่สาม คือ
ผู้ที่ถูกกล่าวถึงไว้ว่า “เป็นกำนันที่ให้การสนับสนุน
การเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์เป็นอย่างดี และมีความ
ตื่นตัวทางการเมืองโดยชนอาหารกระป๋อง
ข้าวสาร น้ำตาลบรรจุทุกหลังข้างมาให้ถึงที่พักเลย
ทีเดียว” (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภูบรพัต, 2554,
น. 86) นอกจากนี้ ด้วยใจคอที่กว้างขวางและมี
เครือข่ายอยู่ทั้งตำบล เมื่อได้ข่าวว่าทางการเพิ่ง
คนในปกครองก็มักตกเตือนให้หลบหนีไปเสียจาก
พื้นที่ และไม่ขัดข้องหากจะ “เข้าป่า” ไปเป็น
กองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์

ผนวกกับปัจจัยภายนอกคือความอ่อนแอของ
อำนาจปกครองทำให้รัฐไม่มีอำนาจที่แท้จริงใน
ชุมชนเชิงเขาบรรทัดและไม่สามารถมีอิทธิพลต่อ
ชีวิตประจำวันของผู้คนในบริเวณนี้ได้ ฝ่ายอำนาจรัฐ
ให้ความสำคัญกับมาตรการทางกฎหมาย โดยเฉพาะ
เฉพาะอย่างยิ่ง พ.ร.บ. ป้องกันการกระทำอันเป็น
คอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 และมาตรการทางการ
ปราบปราม นับตั้งแต่ปี 2510 ฝ่ายอำนาจรัฐพยายาม
กระชับอำนาจการปกครองชุมชนเชิงเขาบรรทัด

ด้วยการรับสมัครชายฉกรรจ์ฝึกอาวุธ 1 เดือนเรียกว่า
“ตำรวจตำบล” ตำบลละ 12 คน ต่อมาได้เปลี่ยนสภาพ
เป็นกองอาสารักษาดินแดน (อส.) เป็นกองกำลัง
กึ่งทหาร (paramilitary) ทำหน้าที่รักษาความสงบ
ร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ จนกระทั่ง
ปี 2512 ทางการให้ อส. ร่วมกับทหารและตำรวจ
ตระเวนชายแดน (ตชด.) เข้ามาตั้งฐานปฏิบัติการ
ขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนเชิงเขาบรรทัด และ
ถูกกองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้าโจมตีอย่าง
ต่อเนื่อง (เหล็ก ชายเกตุ, การสื่อสารส่วนบุคคล,
8 มีนาคม 2545)

อดีต อส. ในขณะนั้นคนหนึ่งได้ลำดับเหตุการณ์
ให้ฟังว่า “ปี 2512 คอมฯ โจมตีค่ายทหารที่ห้วยไต่
บ้านโละจังกระ ตำบลคลองเฉลิม เลยแยกค่ายไป
ตั้งที่ห้วยตอ ตำบลร่มเมือง อยู่กันตรงนั้น 4-5 ปี
ต่อมาโรงพักของตำรวจที่ตำบลชะรัดถูกโจมตี และ
มีเหตุ อส. และตำรวจถูกโจมตีที่เขาพับผ้า ระหว่าง
แดนพัทลุง-ตรัง ตาย 7 คน ต่อมาคอมฯ เผาสถานี
อนามัยที่บ้านพุด ตำบลคลองเฉลิม คอมฯ บุกโจมตี
โรงพักโรงรม โรงพักทุ่งชิงหนึ่ง และโจมตีทหารที่

ความนุ้ย ตำบลงหรา ทหารตาย 1 คน...”

ในช่วงนี้ฝ่ายอำนาจรัฐได้จับกุมชาวบ้านทั้งชายและหญิงไปสอบสวนยังค่ายต่าง ๆ โดยเรียกว่าเป็นการอบรม “ร่มเกล้าชาวใต้” มีการจับคนไปเป็นกลุ่มและเรียกไปสอบสวนเป็นรายคนเพื่อให้ชาวบ้านชดทอดกันเอง ชาวบ้านจำนวนหนึ่งก็ถูกทหารเข้ามาถึงสังหารถึงในชุมชน สร้างความคับแค้นใจให้แก่ญาติพี่น้องที่ไม่สามารถร้องทุกข์กล่าวโทษใด ๆ ได้ ในช่วงปี 2514-2515 ได้เกิดเหตุการณ์ “ถังแดง” โดยชาวบ้านที่ถูกจับไปสอบสวนในค่ายทหารและ ตชด. บางแห่ง กล่าวกันว่าคนส่วนใหญ่ถูกส่งไปยัง “ค่ายเกาะหลูง” ในตำบลบ้านนา และ “ค่ายท่าเขียด” ในตำบลตะโหมด และหายสาบสูญไปอย่างไร้ร่องรอย ชาวบ้านได้แต่เล่าต่อ ๆ กันว่าคนเหล่านั้นถูกฆ่าโดยการเผาทั้งเป็นในถังแดงหรือถังน้ำมันขนาด 200 ลิตร “เข่าฆ่ากันตอน ที่สอบสวนกันอยู่นั้นแหละ สอบสวนไปพอผลออกก็เอาตีคอก แล้วยัดลงถังแดง น้ำมันใส่ถังไว้แล้วเอาคนลงแล้วจุดไฟ ไฟ (ลูก) ถึงยอดไม้” (เหล็ก

ที่มา https://www.matichon.co.th/politics/news_620994

ชายเกตุ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 มีนาคม 2545)⁵ ผลกระทบจากการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในช่วงหลายปี นำไปสู่ความหวาดกลัวผสวนกับความคับแค้นใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐอย่างถึงขีดสุด สมาชิกฝ่ายคอมมิวนิสต์ในจังหวัดพัทลุงบางคนต้องสูญเสียพ่อ แม่ หรือบุคคลในครอบครัว เพราะเจ้าหน้าที่ใช้ชีวิตของคนเหล่านี้ต่อรองให้พวกเขา มอบตัว (ประคอง ราชเล็ก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 สิงหาคม 2545, อ้างถึงใน ปริญา นวลเปียน, 2550) ซึ่งในอีกด้านหนึ่งได้ส่งผลด้านบวกต่อการต่อสู้ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เพราะทำให้คนที่ได้รับผลกระทบไม่มีทางเลือกนอกจากหันไปเข้าร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในฐานะผู้คุ้มครองและเป็นเครื่องมือตอบโต้/แก้แค้นเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้ พคท. ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของสมาชิกและเครือข่ายอำนาจของชุมชนอย่างเข้มแข็งอีกด้วย

จนถึงปี 2515 กระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกำหนดเขตพื้นที่แทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับภาคใต้ ประกอบด้วย สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา ปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, ม.ป.ป.) สอดคล้องกับข้อมูลที่ว่าตั้งแต่ปี 2508-2520 จำนวนผู้เข้าร่วมกับ พคท. ในชนบทมีจำนวนเพิ่มขึ้นทั่วประเทศ มีจังหวัดที่เป็นเขตแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์มากกว่า 40 จังหวัด (หรือราว 1 ใน 2 ของประเทศ) (พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, 2526, อ้างถึงใน พรทิพย์ แซ่เตียว, 2551, น. 277-311)

การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนอย่างมากในการผลักดันผู้คนเข้าสู่ขบวนการคอมมิวนิสต์ เช่นเดียวกับภายหลังจากปราบปรามขบวนการนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ทำให้นักศึกษาและปัญญาชนจำนวนมากหลบหนีเข้าสู่เขตป่าเขา จนส่งผลฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเขต

เขาวรรรทัตมีกำลังคนในการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้นอีกมาก เมื่อผนวกกับการสู้รบที่รุนแรงมากขึ้นทำให้มีการสร้างค่ายใหม่เรียกว่า “ค่ายเขต 6” ในปี 2520 ต่อมาเปลี่ยนเป็น “ค่ายองค์การบริหาร” (ค่ายองค์การ 02) ที่ประกอบด้วยสนาม โรงประชุม โรงพยาบาล โรงครัว พลาธิการ โรงจักร โรงพิมพ์ และสำนักงาน (จุลสาร) ตะวันแดง นอกจากนี้ กิจกรรมด้านอื่นขยายตัวตามไปด้วย เช่น การพิมพ์จุลสารอัดสำเนาชื่อ “ตะวันแดง” (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภวบรรทัต, 2554, น. 421) เพื่อเผยแพร่ในหมู่ผู้หายและมวลชนซึ่งฉบับแรกจัดทำขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม 2519 และการจัดตั้งหน่วยโฆษณาทางด้านวัฒนธรรมเรียกว่า “หน่วยศิลปจริยฤทธิ์” เป็นต้น (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภวบรรทัต, 2554, น. 419-422)

ในขณะที่เดียวกับฝ่ายอำนาจรัฐก็ปรับปรุงยุทธวิธีทางทหาร โดยการจัดตั้งกองทัพบก 4 ตามคำสั่งกองทัพบก (ลับเฉพาะ) ที่ 25/18 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518) (ศูนย์กรรมวิธีข้อมูล, ม.ป.ป.) โดยมี พล.ท. สันต์ จิตรปฏิมา ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 4 คนแรก ต่อมาเมื่อ พล.ท. จวน วรรณรัตน์ เป็นแม่ทัพกองทัพบกที่ 4 ได้จัดตั้งกองกำลังอาสาสมัครทหารพรานหรือที่รู้จักกันว่า “เสือพราน” ขึ้นตามนโยบายกองทัพบกที่ต้องการฝึกหน่วยสู้รบนอกแบบหรือใช้ประชาชนเป็นกองกำลังกึ่งทหารเพื่อทดแทนทหารประจำการในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งกองทัพบกที่ 4 ได้จัดตั้งหน่วยทหารพรานจำนวน 10 กองร้อย กระจายอยู่ในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล และสงขลา (จรรูญ หนูทอง, 2558, น. 80)⁶

กล่าวเฉพาะในจังหวัดพัทลุงมีหน่วยทหารพราน 2 กองร้อย คือ กองร้อย 402 กิ่งอำเภอศรีบรรพต และกองร้อย 404 กิ่งอำเภอกงหรา มีที่ตั้งในพื้นที่บ้านโต๊ะจันกระ รอยต่อระหว่างกิ่งอำเภอ

กงหรากับกิ่งอำเภอตะโหมดนั้น มีชายหนุ่มจากตำบลกงหราและตำบลใกล้เคียงหลายคนเข้าประจำการอยู่ด้วย ทหารพรานเป็นหน่วยสู้รบที่สร้างปัญหาให้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างมาก เนื่องจากเป็นกองกำลังที่เป็นคนในพื้นที่เช่นเดียวกัน แม้ว่าทหารพรานจะได้รับการฝึกทางทหารอย่างรอบรัด แต่ก็มีความพร้อมด้านอาวุธสูงกว่ันกรบ ทพท. เนื่องจากทหารพรานได้รับปืนเอ็ม 16 เป็นอาวุธประจำกายทุกคน และได้รับการสนับสนุนเครื่องมือในการปฏิบัติงานจากกองทัพ เช่น รถยนต์ กระบะ เป็นต้น (เสือพรานควง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 มีนาคม 2554)

เนื่องจากชายหนุ่มที่มาสมัครเป็น “เสือพราน” จำนวนไม่น้อยขาดวินัย ทำให้กองทัพบกถูกวิจารณ์ว่า “รับสมัครชายฉกรรจ์ที่ก้าวร้าว เกเร เป็นนักเลง หัวไม่ในหมู่บ้านมาติดอาวุธสงครามและฝึกการรบเสริมเขี้ยวเล็บให้ ในที่สุดกองกำลังติดอาวุธร้ายแรงประเภทนี้ก็สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนโดยทั่วหน้ากัน” ในช่วงปี 2523 มีการกล่าวหาว่าทหารพรานใช้อำนาจข่มเหงรังแกประชาชน และใช้อาวุธโจมตีชาวบ้านในภาคใต้หลายแห่ง รวมทั้งการสังหารชาวบ้านในกิ่งอำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เสียชีวิตในคราวเดียวกันถึง 8 ศพ และบาดเจ็บ

ที่มา <https://www.wftintheworld.com/2017/09/17/communist-war/>

สภาส์ 12 คน (จรรยา หยุทอง, 2558, น. 74-84)

อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านในชุมชนเชิงเขาบรรทัด ความเชื่อมั่นว่าชัยชนะย่อมตกเป็นของ พคท. ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ชาวบ้านในเขตปลดปล่อยก็แทบจะเชื่อไปในแนวทางนั้นเป็นส่วนใหญ่ กระทั่งมีเรื่องเล่าว่าในหลายพื้นที่ไม่มีการซื้อขายที่ดินกันอีกแล้ว เพราะเชื่อว่าเมื่อ พคท. ยึดอำนาจรัฐได้สำเร็จที่ดินทั้งหมด ก็ย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของส่วนรวม นับถึงต้นทศวรรษ 2520 อำนาจรัฐแทบจะไร้ความหมายไปแล้วอย่างสิ้นเชิง ฝ่ายคอมมิวนิสต์ยังมีอำนาจเข้มแข็งในพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนเชิงเขาบรรทัด แม้แต่เส้นทางสัญจรผ่านหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ก็ถูกควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จจากกองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์ เว้นแต่เส้นทางรอยต่อระหว่างกิ่งอำเภอ/อำเภอที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถควบคุมได้เป็นครั้งคราว อดีตสหายนคนหนึ่งถ่ายทอดความรู้สึกว่า “ในช่วงเวลานั้นผมคิดว่าอย่างไรเสียพรรคคอมมิวนิสต์ต้องชนะแน่ เพราะขนาดข้าราชการไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ เวลาไปไหนมาไหนไม่กล้าใส่เครื่องแบบ รถของทางราชการก็ไม่กล้าใช้ ตามถนนหนทางเราสามารถควบคุมได้ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดพัทลุง ยอว่าแต่เขตนอกเมืองเลย แม้แต่ในตัวเมืองก็มีแต่

คอมมิวนิสต์แล้ว” (จรรยา หยุทอง, 2558, น. 79)

4. การปฏิวัติที่ล้มเหลวและการเลือกหนายไปของพื้นที่สี่เทา

ตลอดการต่อสู้ที่ยาวนานนับทศวรรษ ฝ่ายอำนาจรัฐเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปกครองในชุมชนเชิงเขาบรรทัดเสียใหม่ กล่าวคือ ในกรณีจังหวัดพัทลุงในปี 2518 ฝ่ายปกครองได้จัดตั้งกิ่งอำเภอกงหรา โดยแยกตำบลกงหรา ตำบลชะรัด และตำบลคลองเจ็ดม ออกมาจากอำเภอเมือง (และยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2524) ในปี 2520 ก็ได้จัดตั้งกิ่งอำเภอตะโหมด โดยแยกตำบลตะโหมด ตำบลแม่ขรี และตำบลคลองใหญ่ ออกมาจากอำเภอเขาชัยสน และในปี 2521 ได้จัดตั้งกิ่งอำเภอศรีบรรพต โดยแยกตำบลเขาปู่ ตำบลเขาย่า ตำบลตะพาน ออกมาจากอำเภอควนขนุน ทั้งนี้ ทางกระทรวงมหาดไทยได้ให้มีการยกฐานะตำบลต่าง ๆ ขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ

กำนันในตำบลต่าง ๆ จะมีบทบาทอย่างมากในการดำเนินงานในชุมชนเชิงเขาบรรทัด รวมทั้งต้องประสานงานกับผู้บังคับบัญชาทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตลอดจนนายทหารและตำรวจอย่างใกล้ชิด เช่น ในกรณีการจัดตั้งกิ่งอำเภอกงหราก็ได้ “กำนันจวบ” ดำเนินการหาที่ดินสาธารณะและประสานงานให้เป็นอย่างดี ขณะที่ในกรณีกิ่งอำเภอตะโหมด “กำนันหวิง” หรือกำนันสวิง ชนะสิทธิ์ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนี้และอุทิศที่ดินของตนเองให้จัดตั้งกิ่งอำเภอขึ้น

ในระยะแรก ฝ่ายอำนาจรัฐใช้นายทหารมารับตำแหน่งหัวหน้ากิ่งอำเภอ เช่น “ผู้กองวิวัฒน์” เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอกงหราคนแรก โดยมีการจัดตั้งส่วนราชการต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นรวมทั้งสถานีตำรวจภูธรประจำกิ่งอำเภอและตำบล เนื่องจากเป็นการจัดตั้ง

ส่วนราชการขึ้นในเขตปลดปล่อย ข้าราชการพลเรือน ในหน่วยงานต่าง ๆ จะได้รับการรักษาอย่างเข้มแข็ง ทั้งในระหว่างการทำงาน ณ ที่ว่าการกิ่งอำเภอต่าง ๆ และในการเดินทางเข้าออกพื้นที่ ซึ่งโดยปกติจะเดินทางเข้าและออกพื้นที่เพียงสัปดาห์ละสองครั้ง คือเดินทางเข้าพื้นที่ในช่วงสายของวันจันทร์ และเดินทางออกจากพื้นที่ในช่วงบ่ายวันศุกร์ โดยจัดให้มีการเดินทางด้วยรถหุ้มเกราะและมีชุดรักษาความปลอดภัยที่เป็นทหาร อส. หรือตำรวจหน่วย นปพ. คู่กันตลอดเส้นทาง ถึงกระนั้นที่ว่าการกิ่งอำเภอศรีบรรพต ถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์เผาจนเสียหายไปในวันที่ 12 มกราคม 2522 และต่อมา กิ่งอำเภอท่งทรายก็สูญเสียปลัดอำเภอผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากิ่งอำเภอจากเหตุชุมนุมโจมตีระหว่างการเดินทางออกจากพื้นที่

ในช่วงปลายทศวรรษ 2510 ถึงกลางทศวรรษ 2520 มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในกิ่งอำเภอที่จัดตั้งขึ้นใหม่ เช่น ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเป็นถนนลาดยางแทนถนนลูกรัง พัฒนาระบบไฟฟ้าและประปา ขยายสัญญาณวิทยุและโทรศัพท์ตลอดจนมีการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำกิ่งอำเภอ และเพื่อแย่งชิงมวลชนมาจากการแพทย์ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ที่ชาวบ้านเรียกว่า “หมอป่า”) ซึ่งเข้ามามีบทบาทในการรักษาชาวบ้าน แทนหมอพื้นบ้าน ได้มีการจัดสร้างโรงพยาบาลชุมชนประจำกิ่งอำเภอขึ้นในเขตพื้นที่การปกครองใหม่ด้วย (ปริญาญา นวลเปียน, 2550)

อย่างไรก็ตาม การเลือนหายไปของพื้นที่สีเทามีสาเหตุมาจากการพ่ายแพ้ของ พคท. ที่มีเคำกลางมาตั้งแต่ในช่วงกลางปี 2522 เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่พลิกผัน อันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในเป็นหลัก นั่นคือความขัดแย้งภายในขบวนการปฏิวัติสากล ผนวกกับความ

ขัดแย้งภายใน พคท. และความขัดแย้งภายใน ขบวนการคอมมิวนิสต์ภาคใต้ จนส่งผลกระทบต่ออย่างหนักต่อขวัญกำลังใจและการปฏิบัติงานในพื้นที่ ในช่วงเวลานั้นฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ทยอยเข้ามาบดตัวกับทางการเป็นจำนวนมาก กล่าวเฉพาะในจังหวัดพัทลุงมีจำนวนถึงปีละนับร้อยคน⁷

อีกตัวแปรสำคัญที่เร่งเร้าให้เกิดการพ่ายแพ้ของ พคท. คือรัฐบาลได้ประกาศนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และดำเนินการรุกทางการเมืองอย่างต่อเนื่องด้วยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 5/2524 และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 65/2525 ซึ่งถือกันว่านำไปสู่การยุติการต่อสู้ของ พคท. ในภาคอื่น ๆ แต่กองกำลังขนาดเล็กของ พคท. ยังปฏิบัติการอยู่ในหมู่บ้านหลายแห่งของภาคใต้ ภาวะพื้นที่สีเทายังดำรงอยู่ในชุมชนเชิงเขาบรรทัดจนถึงทศวรรษต่อมา อำนาจการปกครองของรัฐได้เข้ามาควบคุมชุมชนโดยเบ็ดเสร็จก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานของ พคท. ชุดสุดท้ายยินยอมวางอาวุธและตัวแทน พคท. ภาคใต้ ประกาศยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธเป็นทางการ ณ ศาลากลางจังหวัดพัทลุง ในวันที่ 28

ธันวาคม 2534 (สารูป ฤทธิ์ชู และคณะ, 2546)

5. บทสรุป

บทความนี้อาศัยมโนทัศน์พื้นที่สีเทาที่สะท้อนความคลุมเครือของความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งระหว่างฝ่ายอำนาจรัฐและฝ่ายคอมมิวนิสต์ในชุมชนเชิงเขาบรรทัดในยุคสงครามเย็น ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2500 ถึงต้นทศวรรษ 2530 โดยมีเนื้อหาสามประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรกผู้เขียนมีข้อเสนอว่าภาวะพื้นที่สีเทาเกิดขึ้นจากรัฐไทยสมัยใหม่ไม่ได้มีอำนาจในการผูกขาดการใช้ความรุนแรงเหนือชุมชนเชิงเขาบรรทัดทั้งก่อนหน้าและในยุคสงครามเย็น เนื่องจากรัฐไทยสมัยใหม่ไม่สามารถสถาปนาอำนาจการปกครองในชุมชนได้อย่างเบ็ดเสร็จและต้องผสานอำนาจรัฐเข้ากับเครือข่ายอำนาจในชุมชน ประเด็นต่อมาคือในยุคสงครามเย็น ฝ่าย

อำนาจรัฐที่ไม่สามารถควบคุมพื้นที่สีเทาได้หันมาใช้ความรุนแรงแบบเหวี่ยงแหผลัดกันให้เกิดการตอบโต้กลับคืนด้วยความรุนแรง ประเด็นสุดท้ายคือการล่มสลายของ พคท. และความสำเร็จในการสถาปนาอำนาจปกครองของรัฐในชุมชนเชิงเขาบรรทัด ผลัดกันให้ภาวะพื้นที่สีเทาค่อยๆ

เชิงอรรถ

¹ ปรับปรุงจาก “โซนสีเทาในพื้นที่สีแดง: ข้อสังเกตเบื้องต้นบางประการเกี่ยวกับเขตปลดปล่อยในชุมชนเชิงเขาบรรทัด” บทความในการสัมมนาวิชาการระดับชาติเครือข่ายประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยาภาคใต้ ครั้งที่ 3 ประจำปี 2560 ณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 25 สิงหาคม 2560 ผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.แพทริค โจรี อาจารย์อาวุโส ด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ อ.จิรวัดน์ แสงทอง สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และ ผศ.ดร.ยุกติ มุกดาวิจิตร คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำหรับความคิดเห็นและคำแนะนำอันมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงบทความนี้

² See also *The Art of Not Being Governed: An Anarchist History of Upland Southeast Asia*, by J.C. Scott, 2009, New Haven, Copyright 2009 by Yale University Press.

³ ดูเพิ่มเติม คีร์วง: จากไพร่หนีนายถึงธนาครแห่งขุนเขา, โดย พรพิไล เลิศวิชา, 2532, กรุงเทพฯ: หมู่บ้าน. ลิขสิทธิ์ 2532 โดย พรพิไล เลิศวิชา.

⁴ ในการเลือกผู้ใหญ่บ้านแต่ละครั้งทางนายอำเภอและกำนันจะเข้ามาประชุมชาวบ้าน แม้ว่ากฎหมายจะให้ที่ประชุมชาวบ้านได้เลือกผู้ที่เหมาะสม แต่นายอำเภอและกำนันก็จะไม่เสียเวลาให้กับการแข่งขัน เพราะจะมีตัวเลือกที่ต้องการไว้แล้วจึงมักรวบรัดตัดความว่าคนนั้นคนนี้เหมาะสมแล้ว

- ⁵ มีการให้ข้อมูลว่ามีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวรวมกันถึง 3,008 ราย ดูเพิ่มเติม “อำนาจรัฐและการต่อต้านของชุมชนเพื่อเอาชนะบรรทัดในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ในช่วงทศวรรษ 2460-2520,” โดย ปริญญา นवलเปียน, 2550, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “หนึ่งทศวรรษการศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้”. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ ดูเพิ่มเติม ชุมชนเพื่อเอาชนะบรรทัด: การต่อสู้ของชุมชนกับนายและรัฐสมัยใหม่. โดยปริญญา นवलเปียน, 2550. สืบค้นจาก <http://v1.midnightuniv.org/midnight2544/0009999775.html>
- ⁶ นับถึงปี 2526 กองทัพภาคที่ 4 จัดตั้งอาสาสมัครทหารพรานในพื้นที่ภาคใต้เป็นจำนวนรวม 34 กองร้อย ดูเพิ่มเติม แนวรบด้านใต้ในสถานการณ์ไฟลามทุ่ง “ไม่รบนายไม่หายจน” โดย จุฑา หุยกทอง, 2558, รัฐสมิแล, 36(3), น. 74-84. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เจ้าของลิขสิทธิ์
- ⁷ ผกค. ออกมอบตัวที่ศูนย์การอุทก (ศกท.) กอ.รมน.จว.พท. ในปี 2521 จำนวน 26 คน และในปี 2522 จำนวน 94 คน ดูเพิ่มเติม ความเป็นมาของ พคท. ในจังหวัดพัทลุง, โดย ชัยยันต์ ศุภกิจ, สืบค้นจาก <http://www.muanglung.com/communist01.htm>

เอกสารอ้างอิง

- Central Intelligence Agency. (1966). *Communist Insurgency in Thailand*. Retrieved from https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000012498.pdf
- Douglas C. Lovelace, Jr. (2016). *Terrorism: Commentary on Security Documents*. New York: Oxford University Press.
- International Security Advisory Board. (2017). *Report on Gray Zone Conflict*. Retrieved from <https://www.state.gov/t/avc/isab/266650.htm>
- James C. Scott. (2009). *The Art of Not Being Governed: An Anarchist History of Upland Southeast Asia*. New Haven: Yale University Press.
- Javier Auyero. (2007). *Routine Politics and Violence in Argentina: The Gray Zone of State Power*. New York: Cambridge University Press.
- Max Weber. (2004). *The Vocation Lectures*. Translation by Rodney Livingstone. Indiana: Hackett.
- Michael J. Mazarr. (2015). *Mastering the Gray Zone: Understanding a Changing Era of Conflict*. The United States Army War College Press.
- โครงการเฉพาะกิจกลุ่มกบฏบรรทัด. (2544). **บนเส้นทางกบฏบรรทัด: ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-พัทลุง**. กรุงเทพฯ: โครงการเฉพาะกิจกลุ่มกบฏบรรทัด.
- จุฑา หุยกทอง. (2558). แนวรบด้านใต้ในสถานการณ์ไฟลามทุ่ง “ไม่รบนายไม่หายจน”. *วารสารรัฐสมิแล*. 36 (3), 74-84.
- ชัยยันต์ ศุภกิจ. *ความเป็นมาของ พคท. ในจังหวัดพัทลุง*. สืบค้นจาก <http://www.muanglung.com/communist01.htm>

- เดช บุญนาค. (2548). **การปกครองระบบเทศบาลของประเทศไทย พ.ศ. 2435-2458** (พิมพ์ครั้งที่ 2) (ภรดี กาญจนันฐิติ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปริญญา นวลเปียน. (2550). **ชุมชนเทือกเขาบรรทัด: การต่อสู้ของชุมชนกับนายและรัฐสมัยใหม่**. สืบค้นจาก <http://v1.midnightuniv.org/midnight2544/0009999775.html>
- ปริญญา นวลเปียน. (2550). **อำนาจรัฐและการต่อต้านของชุมชนเทือกเขาบรรทัดในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ในช่วงทศวรรษ 2460-2520** ใน มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะอักษรศาสตร์, **หนึ่งทศวรรษการศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้: การประชุมสัมมนาทางวิชาการ**. นครปฐม: ผู้แต่ง
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, (ม.ป.ป.). **นโยบายใต้ร่มเย็น**. สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=นโยบายใต้ร่มเย็น>
- ปริญญา นวลเปียน. (2550). **ชุมชนเทือกเขาบรรทัด: การต่อสู้ของชุมชนกับนายและรัฐสมัยใหม่**. สืบค้นจาก <http://v1.midnightuniv.org/midnight2544/0009999775.html>
- พรพิไล เลิศวิชา. (2532). **คีรีวง: จากไพร่หนีนายถึงธนาคารแห่งขุนเขา**. กรุงเทพฯ: หมู่บ้าน.
- พรทิพย์ แซ่เตียว. (2551). สมาชิก พคท. ที่เคยปฏิบัติงานอยู่ในฐานที่มั่นจังหวัดน่าน ละเลิกรูปการจิตสำนึกชนชั้นกรรมาชีพแล้วจริงหรือ?. **วารสารศิลปศาสตร์**, 8 (1), 277-311.
- ศูนย์กรรมวิธีข้อมูล. **กองทัพภาคที่ 4**. สืบค้นจาก <http://www.army4.net/histroy.php>
- พระครูแดง เกตุปุริโส. (7 มีนาคม 2545). [บทสัมภาษณ์]
- สาธิต ฤทธิชู และคณะ. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่อง การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2439-2534**. กลุ่มโครงการ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคใต้บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เสือพรานควง. (21 มีนาคม 2554). [บทสัมภาษณ์]
- ศรีวรรณี (พิณ จันทโรจน์วงศ์), หลวง. (2497). **พงศาวดารเมืองพัทลุง** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- เหล็ก ชายเกตุ. (8 มีนาคม 2545). [บทสัมภาษณ์]